LOKMAN SURESİ

Lokman Suresi otuz dört âyettir. 27, 28 ve 29. âyetleri Medine'de, diğerleri Mekke'de nazil olmuştur.

Bu Sure-i Celîle, hikmet dölü Kur'anm, iyi davranan kimseler için bir hidayet rehberi ve hidayet kaynağı olduğunu beyan ederek başlıyor. İyi davrananların ise, namaz! an m emrolunduklan şekilde eda edenler, zekâtlarını layık olanlara verenler ve âhirete de kesin olarak iman edenler okluklarını haber veriyor ve bunların kurtuluşa erdiklerini açıklıyor.

İman ve amelleriyle kurtuluşa eren bu insanlara mukabil, insanları bilgisizce Allanın yolundan saptıran, Kur'anm âyetlerini alaya almak için boş sözler peşinde koşanların ve neticede hor ve hakir kılan bir azaba düşecek olan kimselerin bulunduğu da beyan ediliyor.

Daha sonra gelen âyetlerde, insanların dikkatleri kainat düzenine çekiliyor ve göklerin direksiz olarak yaratıldığı, yeryüzüne de sarsılmasın Jiye dağların oturtulduğu, orada her türlü hayvanın var edildiği yeryüzünde yağmular yağdırılarak onunla her sınıftan güzel güzel bitkiler bitirildiği beyan ediliyor.

Daha sonra Lokman (a.s.)m kıssası açıklanıyor. Lokman (a.s.)ın kim olduğu, tefsir kitaplarında etraflıca beyan ediliyor. Peygamber mi yoksa salih bir kul mu olduğu hususunda tartışmalar yapılıyor, görüşler beyan ediliyor. Çoğunluk onun, peygamber değil salih bir kul olduğu kanaatına varıyor. Çünkü âyetlerde onun peygamber olarak gönderildiğime dair açık bir ifade bulunmuyor. Bu surede Lokman (a.s.)ın kıssası beyan edildiği için sureye "Lokman Suresi" adı veriliyor.

Lokman (a.s.)a Allah tarafından hikmet verildiği ve Allaha şükretmesinin emredildiği beyan ediliyor. Devam eden âyetlerde onun, oğluna yaptığı hikmetli öğütler beyan ediliyor. Lokman (a.s.) oğluna öğüt veriyor ve hiçbir şeyi Allaha ortak koşmamasını, yaptığı bir şeyin, hardal tanesi kadar da olsa Allahm onu meydana çıkaracağını söylüyor. Namazı dosdoğru kılmasını, iyiliği emredip kötülüğe mani olmasını, başına gelen dertlere sabretmesini öğütlüyor.

Lokman (a.s.) oğluna yaptığı nasihatlara devamla, insanlardan yüzçevire-rek böbürlenmemesini, yeryüzünde kibirlenerek yürümemesini tavsiye ediyor. Allahm, büyüklük taslayan ve öğünen hiçbir kimseyi sevmediğini, yürüyüşünde mutedil

olmasını, sesini kısmasını ve yüksek sesle konuşmamasını öğütlüyor.
Sure-i Celilede bundan sonra, Allah tealanm, göklerde ve yerde bulunan herşeyi hizmetimize verdiği, bize bol nimetler bahşettiği beyan ediliyor.
Hiçbir bilgileri olmadığı halde Allah hakkında mücadele edenlerin varlığına dikkat çekiliyor. Allanın indirdiği hükümlere uymayan, atalarım üzerinde buldukları yolu takibeden sapık kimselerin, şeytan tarafından alev alev yanan ateşe davet edildikleri beyan ediliyor.
Allah teala Sure-i Celilede bundan sonra peygamberimizi teselli ederek, inkar edenlerin inkarının onu üzmemesini, kıyamet gününde dönüşün kendisine olacağını, yaptıkları kötülüklerin hesabının onlardan sorulacağını haber veriyor.
Yeryüzündeki ağaçlar kalem olsa denizler de mürekkep olsa ve sonra bu denizlere yedi deniz de katılsa da yazılsa Allanın kelimelerinin bitmeyeceği ve Allah tealanın hüküm ve hikmet sahibi olduğu beyan ediliyor.
Gemilerin, denizde Allahın emriyle, Allanın koymuş olduğu tabii kanunlarla yürüyüp gittiği, denizlerde yolculuk yapan kimseler, dağlar gibi dalgalarla kaplandığında, dini sadece Allaha tahsis ederek ona yalvardıklan beyan ediliyor.
İnsanların, rablerinden korkmaları, âhirette hiçbir kimsenin kimseye faydasının olmayacağı, bu dünyadayken, Allahm affedeceği düşüncesiyle salih ameller işlemekten geri durulmaması emrediliyor.
Sure-i Celilenin sonunda beş hususa dikkat çekiliyor: Kıyametin ne zaman kopacağını ancak Allahın bileceği, yağmuru, Allahın yağdırdığı, anaların rahimlerinde bulunan yavruların neler ve nasıl şeyler olduklarını da ancak Atla-hın bileceği, hiçbir kimsenin yarın ne kazanacağını bilemeyeceği, yine hiçbir kimsenin kendisinin nerede öleceğini de bilemeyeceği beyan edilerek Sure-i Ce-lile sona eriyor.[1]

Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla.

1- Elif, Lâm, Mim.
Bu mukattaa harfleri hakkında Bakara Suresinin başında izahat verilmiş[2]

2- Bunlar, hikmet dolu kitabın âyetleridir. [3]

3- Bu âyetler, iyi davrananlar için bir hidayet rehberi ve rahmet kaynağıdır. [4]

4- Onlar, namazlarını cmrolundukları şekilde eda ederler, zekatlarını layık olanlara verirler ve âh ir et gününe de kesinlikle iman ederler. [5]

5- İşte onlar, rablerinin gösterdiği hidayet yolunda yürüyenlerdir, işte kurtuluşa erenler de onlardır.
Bu âyetler, hikmetlerle dolu olan Kur'anın âyetleridir. Bu âyetler, iyilikte bulunanlara doğru yolu gösteren bir rehberdir ve Allahm birer merhametidirler. Allah bunlarla amel edenlere merhamette bulunmuştur. İyilikte bulunanlar o kimselerdir ki, kendilerine farz kılınan namazları hakkıyla eda ederler. Allahın, mallarından farz kıldığı zekatı verirler. Onlar, âhiretin varlığına kesinlikle inanırlar. Bu sebepten dolayı yaptıklarından dolayı Allahın kendilerini kesinlikle mükafaatlandıracağını bilirler. İşte rableri tarafından gönderilen doğru yol üzerinde bulunanlar bunlardır. Kurtuluşa erip ümit ettiklerini bulacak olanlar da bunlardır. [6]

6- Öyle insanlar vardır ki bilgisizce insanları Allah yolundan saptırmak ve Kur'anın âyetlerini alaya almak için "Boş sözler" satın alırlar. İşte boylclcri için, hor ve hakir kılan bir azap vardır.
Müfessirler bu âyet-i kerimeyi farklı şekillerde izah etmişlerdir. Ebi Ümame el-Bâhilî (r.a.)den nakledilen bir görüşe göre, âyette zikredilen "Boş sözler satın almak"tan maksat şarkı söyleyen cariyeler satın almaktır.-Ebi Ümame, Resulullahm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Şarkı söyleyen cariyeieri satmayın, satın almayın, onlan (Bu hususta) eğitmeyin. Onların ticaretinde hiçbir hayır yoktur. Onların paralan haramdır." Ebu Ümame bu âyetin, Resulullaha bu gibi konularda indiğini söylemiştir.[7]
Diğer bir kısım âlimler ise "Boş söz satın almak"tan maksadın, şarkı ve türkü söylemek ve onları dinlemek olduğunu söylemişlerdir.
Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Abbas, Cabir b. Abdullah, Mücahid, Sa-id b. Cübeyr ve İkrime bu görüştedirler.
Bazı âlimler de buradaki "Boş söz satın almak"tan maksadın, oyun âletleri satın almak olduğunu söylemişlerdir. Bu görüş Hasan-ı Basrî, İbn-i Cü-reyc ve Mücahid'den nakledilmektedir.

Dehhak ve İbn-i Zeyd ise, satın alınan boş söz'den maksadın, Allaha ortak koşmak olduğunu söylemişler ve görüşlerine delil olarak da bundan sonra gelen âyeti gösterm işi erdir.
Taberi, âyet-i kerimede zikredilen "Boş söz"den maksadın, kişiyi Allah yolundan alıkoyan ve Allah ve Resulü tarafından yasaklanan her türlü söz olduğunu söylemiş ve âyet-i kerimenin umumî olan ifadesinin bunu gerektirdiğini beyan etmiştir.
Ayet-i kerimede, boş sözler satın alanların, bunları, insanları Allahm yolundan saptırmak için satın aldıkları beyan edilmiştir. Burada zikredilen, Allahın yolundan maksat, Kur'an okumak, Allahı zikretmek ve kulu, Allaha yaklaştıracak her türlü ibadet, her türlü itaat ve Allahm dinidir. Batıl sözleri satın alanlar, insanlan bu sözler vasıtasıyla Allahın yolundan alıkoyarlar ve Allahın diniyle alay ederler. Bu itibarla onlara, kıyamet gününde hor ve hakir düşüren çetin bir azap vardır. Zira onlar hem kendileri sapmış hem de diğer insanlan saptırmışlardır. [8]

7- Âyetlerimiz böyle bir kimseye okunduğu zaman, sanki onları hiç işitmemiş, sanki kulaklarında bir ağırlık varmış gibi büyüklenerek yüz çevirir. Onu, can yakıcı bir azap île müjdele,
İnsanlan Allahın yolundan alıkoymak için boş sözler satın alanlara âyetlerimiz okunduğu zaman böbürlenerek yüz çevirirler. Sanki o âyetleri hiç işitmemiş gibidirler. Sanki kulaklarında bir ağırlık vardır. Ey Muhammed, sen bu tür oyuncak ve eğlencelerle eğlenen ve Allahm âyetlerinden yüz çeviren insanı can yakıcı bir azapla müjdele. [9]

8- İman edip salih ameller işleyenler için naim cennetleri vardır. [10]

9- Onlar o cennetlerde ebediyyen kalacaklardır. Bu, Allanın gerçek vaadidir. O, herşeye galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.
Ailaha iman eden, onu birleyen, peygamberlerini tasdik eden ve onlara tabi olan ve Allanın emirlerini tutup yasaklarından kaçırmak suretiyle salih ameller işleyenlere gelince işte onlar için âhirette "Naim" cennetleri vardır. Onlar o cennetlerin içinde zevk ü safa ile yaşar, yeme, içme, giyme ve barınma gibi çeşitli nimetler içinde yaşarlar. Onlar bu cennetlerde ebedi olarak kalacaklardır. Allah bunu onlara, hak bir vaad olarak vaadetmiştir. Bu mutlaka olacaktır. Allah, kendisine ortak

koşan ve yolundan alıkoyanlara karşı şiddetle intikam alandır. Yarattıklarını sevk ve idarede hikmet sahibidir. [11]

10- Allah, gökleri, gördüğünüz bir direk olmadan yarattı. Yere de sizi sarsmasın diye dağlar oturttu. Oraya her türlü hayvanı yaydı. Biz, gökten de su indirdik. Onunla yeryüzünde her sınıftan güzel güzel bitkiler bitirdik. [12]

11- İşte bunlar Allahın yarattıklarıdır. Gösterin bana, ondan başkaları ne yarattı? Doğrusu o zalimler, apaçık bir sapıklık içindedirler.
Ayet-i kerimede, Allah tealamn, gökleri, görülen bir direk olmadan yarattığı zikredilmektedir. Abdullah b. Abbas, Mücahid ve İkrimeye Bu ifadeden maksat, Allah tealanın, gökleri direkli olarak yarattığı bzim ise o direkleri göre-mediğimizi beyan etmektir.
Hasan-ı Basrî ve Katade ise; "Bu ifadeden maksat, Allah tealamn, gökleri direksiz olarak yarattığını beyan etmektir." demişlerdir.
Allah teala bu âyetlerde, Alîahı bırakıp da put vb. şeylere tapanları ve ona bir kısım ortaklar koşanları ikaz ediyor, gökleri, yeri ve orada bulunanları kendisinin yarattığını beyan ediyor, müşrikler ve kâfirlere, Allahın dışındaki şeylerin neyi yarattıklarını sorarak onların akılsızlıklarını ortaya koyuyor ve bu zalimlerin apaçık bir sapıklık içinde olduklarını zikrediyor. [13]

12- Şüphesiz biz Lokman'a hikmet verdik ve "Allah şükret" diye emrettik. Kim şürkederse ancak kendisi içi şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilsin ki Allah hiçbirşeye muhtaç değildir, övülmeye layık olandır.
Âyet-i kerimede Lokman (a.s.) zikredilmektedir Onun peygamber olup olmadığı hakkında âlimler arasında ihtilaf vardır. Âlimlerin çoğunluğuna göre Lokman peygamber değildir. O, salih bir kuldur. Onun-hakkında çeştli görüşler zikredilmiştir.
Mücahid, Katade, Abdullah b. Abbas, Halid er-Rebi, Amr b. Kays ve benzeri âlimlerden, Lokman'ın peygamber olmadığını ifade eden rivayetler nakledilmiştir.
İkrime'den nakledilen bir görüşe göre ise Lokman'ın peygamber olduğu zikredilmiştir.

Âyet-i kerimede, Lokman'a hikmet verildiği zikredimektedir. Bu hikmetten maksadın, anlayış, akıllılık, doğru sözlülük ve kendine güvenirlik oiduğu rivayet edilmiş, peygamber olduğunu söyleyenler ise buradaki hikmetten maksadın ise peygamberlik olduğunu söylemişlerdir.
Abdullah b. Abbas, Lokman (a.s.)ı anlatırken onun, Habeşistanlı, marangozluk yapan bir köle olduğunu zikretmiştir. Cabir b. Abdullah da Lokman'ın kısa boylu, çökük burunlu biri olduğunu ve Mısır'ın Sudan bölgesinden olduğunu söylemiştir. Said b. el-Müseyyeb de aynı şeyi söylemiştir.
Amr b. Kays diyor ki: "Lokman, dudakları kalın, ayakları geniş, siyah derli bir köle idi. Birgün o bir toplantıda konuşurken yanına bir adam geldi ve ona: "Sen falan ve Ulan yerde benimle koyun otlatan biri değil miydin? dedi. Lokman "Evet" dedi. Adam: "Seni, bu gördüğüm duruma getiren nedir?" dedi. Lokman: "Doğru sözlülük ve beni ilgilendirmeyen şeye karşı susmaktır." dedi.
Halid er-Reb'î dedi ki: "Lokman, Habeşistanlı marangoz bir köle idi. Birgün ona efendisi: "Şu koyunu bize kes." dedi. Lokman koyunu kesti! Efendisi "Koyundaki en güzel iki et parçasını çıkar." dedi Lokman, koyunun dilini ve kalbini çıkardı. Sonra aradan Alİalın dilediği kadar bir zaman geçti. Tekrar efendisi Lokman'a: "Şu koyunu bizim için kes." dedi. Lokman, onu kesti. Efendisi ona: "Sen, koyundaki en kötü İki et parçasını çıkar." dedi. Lokman yine dilini ve kalbini çıkardı. Efendisi ona: "Ben sana, koyundan en güzel iki et parçası çıkar demiştim sen bu iki parçayı çıkarmıştın. Şimdi de sana: "Koyundaki en kötü iki parçayı çıkar." dedim, sen yine bu ikisini çıkardın." dedi. Lokman ona şu cevabı verdi: "Bu iki parça güzel olduğu müddetçe bunlardan daha güzel bir-şey yoktur. Bu ikisi kötü olunca da bunlardan daha kötü birşey yoktur." [14]

13- Hani bir zaman Lokman oğluna öğüt vererek şöyle demişti: "Yavrum, hiçbirşeyi Allaha ortak koşma. Çünkü Allaha ortak koşmak cl-hcllc büyük bir zulümdür."
Ey Muhammed, bir zaman Lokman, oğluna nasihat ederek: "Yavrucuğum. Allaha ortak koşma, şüphesiz ki Alîaha ortak koşmak, zulümlerin en büyüğüdür." dediğini hatırla. [15]

14- Biz insana, ana babasına karşı iyi davranmasını emrettik. Annesi onu kat kat meşakkat içinde karnında taşımıştır.

Çocuğun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. Biz insana: "Bana ve anne babana şükret." dedik. Kıyamet günü dönüş ancak banadır.
Ayet-i kerimede, annenin, kat kat zorluklar içinde çocuğunu karnında taşıdığı ifade ediliyor. Zira çocuk annesinin kamında bulunduğu zaman anne iki yük taşımaktadır. Aynca her iki vücut da annenin bedeninden beslenmektedir.
Mücahid bu âyeti kerimeyi izah ederken şöyle demiştir: "Annesi çocuğu taşırken hem çocuk zayıf bir durumdadır hem de annesi. Böylece iki zayıf varlık bir arada bulunmaktadır.
Ayet-i kerimede çocuğun annesinden ayrılıp emmeyi bırakmasının iki yıl içinde olacağı beyan edilmektedir Bundan maksat, çocuğun doğumundan sonra iki yıl içinde memeden kesilmesidir.
Allah teala bu âyette annenin, çocuğu için nasıl yorulduğunu, geceleri uykusunu terkederek onu yetiştirmeye çalıştığını evlatlara hatırlatıyor ve anne babalarına saygılı olmalarını emrediyor.. Bu itibarla birçok âyette olduğu gibi bu âyette de kulların, Allanın kendilerine vermiş olduğu nimetlerine karşılık ona şükretmeleri yanında anne ve babanın yaptığı iyiliklere karşı da onlara saygılı davranmalarını emrediyor ve buyuruyor ki: "Bana ve anne babana şükret. Kıyamet gününde dönüş ancak banadır. Verdiği nimetlere karşı şükredip etmediğinin hesabını görecek olan benim. Anne ve babanın iyiliklerine karşı onlara saygılı davranıp davranmadığının hesabını da ben göreceğim. [16]

15- (Ey insan) eğer anne ve baban seni, birşeyi bana ortak koşmaya zorlarsa onlara itaat etme. Dünyada onlara iyilikte yardımcı ol. Bana yönelenin yolunu tut. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. Ben de size dünyada neler yaptığınızı bildireceğim.
Bu âyet-i kerimenin, Sa'd b. Ebi Vakkas ve annesi Hamne Bint-i Ebi Süfyan hakkında nazil olduğu rivayet edilmektedir.
Simak b. Harb diyo ki: "Sa'd b. Ebi Vakkas dedi ki: "Bu âyet benim hakkımda nazil oldu. Ben müslman olunca annem, ben dinimden dönmedikçe hiçbir şey yeyip içmeyeceğine dair yemin etti. Ben ilk gün ona ısrar ettim o yeyip içmedi. İkinci gün olunca ona yine ısrar ettim o yine diretti. Üçüncü gün olunca ona yine ısrar ettim yine diretti. Bunun üzerine dedim ki: "Allaha yemin olsun ki senin yüz canın bulunsa ve ben dinimden dönmedikçe oların hepsi çıkacak olsa ben yine

dinimden dömem." Annem bunu duyunca dinimden ayrılmayacağımı anladı ve yeyip içti."
Allah teala, Lokman (a.s.)ın, oğluna nasihatini keserek bu iki âyeti zikrettikten sonra tekrar onun vasiyetine dönmüştür. Bunun hikmeti, çocukların, anne ve babalarının itaatlerine önemini belirtmek bir de Lokman'm, oğluna yaptığı vasiyetin birinci maddesi olan "Allaha ortak koşmama" emrini pekiştirmektir. Öyle ki anne babaya itaat, iyiliklerde söz konusudur. Allaha itaat edilmeyen yerde kula itaat yoktur. Nitekim Resulullah efendimiz bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmaktadır:
"Allaha isyanda hiçbir kimseye itaat yoktur. İtaat ancak iyiliktedir. [17]

16- (Lokman öğütlerine şöyle devam etti) Yavrum, yaptığın bir şey, bîr harda! tanesi ağırlığı kadar olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin dibine gizlenmiş bulunsa da Allah mutlaka onu meydana çıkarır. Şüphesiz Allah, herşeyin inceliğini ve gizli tarafını bilendir, herşeyden haberdardır.
Lokman (a.s.) âyette zikredilen nasihatıyla, Allanın, kullarını, yaptıklarından hesaba çekeceğini, amellerin zayi olmayacağını, bunların ortaya çıkarılarak kulun ona göre ceza veya mükafaat göreceğini zikretmektedir. Böylece insan amellerine dikkat etsin, Ali ahin emir ve yasaklarına uymuş olsun. [18]

17- Yavrum namazı dosdoğru kıl, iyiliği emret kötülüğe mani ol. Başına gele'ne sabret. Şüphesiz ki bunlar, titizlikle yapılması gereken işlerdir.
Lokman aleyhesselam vasiyetine şöyle devam ediyor: Yavrum namazı dosdoğru kıî. İnsanlara, Allaha itaat etmelerini emret. Onları, AİIaha isyan etmekten ve haramları işlemekten men et. Allah nzası için yaptığın tebliğde insanlardan göreceğin eziyetler seni, vazifeni yapmaktan alıkoymasın. Bu yolda göreceğin eziyetlere sabret. Zira bu hususlar Allanın, kesin olarak emrettiğûhu-suslardır. [19]

18- İnsanlardan yüz çevirerek böbürlenme. Yeryüzünde kibirlenerek yürüme. Şüphesiz Allah, büyüklük taslayan ve övünen hiçbir kimseyi sevmez.
Ey yavrum, seninle konuşan insanlara karşı böbürlenerek ve onları küçümseyerek yüzünü onlardan çevirme. Yeryüzünde

böbürlenerek yürüme zira Allah, her böbürlenen ve övünen kimseyi sevmez.
Âyette zikredilen "Yüz çevirerek böbürlenme" ifadesi, insanların, kendisine birşey konuştuğunda kişinin gurura kapıimamasım ve muhatabını küçüm-sememesini ifade etmektedir.
Mücahid: "Bu ifade, birbirlerine dargın olan kişilerden birinin konuşması halinde diğerinin yüz çevirmemesini ifade eder." demiştir.
İbrahim en-Nehaî ise bu ifadeden maksadın, konuşurken ağzını eğip bükmemek ve gerdan kırmamak olduğunu söylemiştir. [20]

19- Yürüyüşünde mutedil ol. Sesini kıs. Şüphesiz seslerin en çirkini eşeklerin sesidir.
Yürüyüşünde tabii ol. Tevazu ile yürü, acele etme, yavaş da gitme. Sesini alçalt, bağırarak konuşma. Zira seslerin en çirkini, eşeklerin sesidir. [21]

20- Allahın, göklerde ve yerde bulunan herşeyi hizmetinize verdiğini ve sizlere açık ve gizli bol bol nimetler bahşettiğini görmez misiniz? İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, hiçbir ilmi, hiçbir rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan Allah hakkında mücadele eder durur.
Ey insanlar, Allanın, göklerdeki güneş, ay, yıldızlar ve bulutlar gibi yarattıkları, yeryüzündeki hayvan, ağaç, su, deniz gibi varlıkları sizin menfaatları-nıza tahsis ettiğini görmez misiniz? Bütün bunları, sizin, yeme, içme, barınma ve giyinme gibi ihtiyaçlarınızı gidermekte faydalaridığmiz şeyler kıldığını gör-mez misiniz? Yine sizler, Allahın size, görünen ve görünmeyen bol bol nimetler verdiğini görmez misiniz? Bütün bu nimetlere rağmen bir kısım insanlar vardır ki, elinde herhangi bir bilgi olmaksızın ve bir delil bulunmaksızın ve Allah tarafından gönderilmiş aydınlatıcı bir kitap bulunmaksızın, Allahın birliği ve kulluğun sadece ona yapılacağı hususunda tartışmaya girişir.
Allah tealanın, kullarına nimetleri pek çoktur. Bu nimetlerin en büyüğü İslam nimetidir. Bu nimet müminlerin dillerinde kelime-i tevhid ile açık bir şekilde görülür. Kalblerinde ise gözle görülmeyen bir şekilde yaşar.
Yine Allah tealanın, peygamberler göndermesi ile kitaplar indirmesi, gözle görülen büyük nimetlerdendir. Müminlerin kalbinde itikadi şüpheleri gi-demıesi ve onların manevi

hastalıklarını tedavi etmesi gözle görülmeyen nimetlerdendir. [22]

21- Onlara: "Allahın indirdiğine uyun." denildiği zaman: "Hayır, biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz yolu takip ederiz." derler. Ya şeytan atalarını alev alev yanan ateşin azabına çağırmışsa.
Allahın birliği ve yüceliği hakkında tartışmaya girişen o cahillere: "Ey kavim, siz, Allahın peygamberine indirdiği kitaba tabi olun. Zira o kitap, haklıyı haksızdan ayırdetmekte, sapık ile hidayette olanı birbirinden seçmektedir." denildiği zaman onlar: "Bilakis, biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz dinlere uya-nz." derler. Şüyet şeytan, atalarının dinlerini anlara süslü göstermek ve onları saptırıp peşine takarak alev alev yanan cehennem azabına çağırmış olsa yine de ona mı uyacaklar? Bu ne ahmaklıktır? Bu ne şaşkınlıktır? [23]

22- Kim iyilik yaparak yüzünü Allaha çevirirse, muhakkak sapasağlam bir kulpa sarılmıştır. Bütün işlerin sonu Allaha döner.
Kim, itaat ederek iyilikte bulunur ve ona kulluk ederek boynunu bükerse, şüphesiz ki o, kopmayacak sapasağlam bir kulpa sarılmış olur. O da kendisini Allahın azabından kurtaracak olan ilahi rızadır. Allah, kullarını, işledikleri amellere göre cezalandırır veya mükafaatlandırır. [24]

23- Ey Muhammcd, inkar edenin inkarı, sakın seni ümzesin. Kıyamet günü onların dönüşü ancak bizedir. Onlara yaptıklarını haber vereceğiz. Şüphesiz Allah, kalblerin özünü çok iyi bilendir. [25]

24- Biz onları, az bir zaman nimetler içinde yaşatırız. Sonra da ağır bir azaba sürükleriz.
Ey Muhammed, kim, AUahı inkar edecek olursa, onun inkarı seni üzmesin. Zira kıyamet gününde onlann dönüşü bizedir. Biz onlara, dünyada iken yapmış oldukları çirkin amelleri haber vereceğiz ve amellerine göre onları cezalandıracağız. Şüphesiz ki Allah, kalblerde gizlenen inkarcılığı ve şeytana uyan kimseyi çok iyi bilendir. Biz onlara dünyada az bir mühlet veririz. Onlar bu mühlet içinde yeyip içip eğleneceklerdir. Sonra onları, şiddetli bir azabı tamaya mecbur edeceğiz. Bu da cehennem azabıdır. [26]

25- Yemin olsun ki eğer onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan mutlaka "Allah" derler. Sen de "Allaha hamdolsun." de. Doğrusu onların çoğu bilmezler. [27]

26- Göklerde ve yerde bulunan herşey Allahındir. Şüphesiz ki Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, övülmeye layık olandır.
Ey Muhammed, yemin olsun ki kavminden, Allaha ortak koşanlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan onlar muhakkak ki: "Allah yarattı." diyeceklerdir. Sen onlara de ki: "Bunları yaratan Allaha hamdolsun. Hiçbir şey yaratamayan ve kendileri yaratılmış olan putlara değil yalnızca Allaha hamdolsun. Doğrusu bu müşriklerin çoğu, kimin övgüye layık olduğunu ve kime şükre-dilmesi gerektiğini bilmezler.
Göklerde ve yerde bulunan melek, cin, insan, kendilerine tapınılan putlar ve herşeyi Allah yaratmıştır. Allah, putlara tapan müşriklerin ve diğer bütün kullarının ibadetlerine muhtaç değildir. Zira onlar, Allahın mülküdür. Onlar Allaha muhtaçtır. Allah, yarattıklarına verdiği nimetlerine karşı Övülmeye layık olandır. [28]

27- Yeryüzündeki ağaçlar kalem deniz de mürekkep olsa ve sonra yedi deniz de ona katılsa (da yazılsa) Allahin kelimeleri bitmez. Şüphcsizki Allah, herşeye galiptir, hüküm ve hikmet sahibidir.
Bu âyet-i kerimenin nüzul sebebi hakkında Abdullah b. Abbas'dan şu rivayet nakledilmiştir. "Medine'de Yahudi Hahamları Resulullaha gidip: "Ey Mu-hammed, size ancak az bir ilim verilmiştir." sözüyle bizi mi kasdediyorsun yoksa kendi kavmini mi?" diye sormuşlar Resulullah da "Hepinizi" cevabını vermiştir. Bunun üzerine Hahamlar: "Sana gelen şeylerde bize Tevratm verildiğini ve tevratta herşeyin açıklamasının bulunduğunu okumuyor musun?" dediler. Resulullah: "Tevtart, Allahin ilmine göze az birşeydir. Sizin yanınızda Allahın ilminden size yetecek kadan bulunmaktadır." dedi. İşte bunun üzerine Allah te-ala Yahudilerin sorularına bir cevap olmak üzere Resulullaha bu âyeti indirdi ve bu buyurdu ki: "Şayet yeryüzünde bulunan bütün ağaçlar kalem ve deniz de mürekkep olsa bu kalem ve denizler biter de Allanın kelamı bitmez."
Ayet-i kerimede yedi deniz bir misal olarak zikredilmiştir. Bundan, denizlerin sadece yedi tane olduğu anlaşılmamalıdır. Nitekim başka bir âyet-i kerimede de: "Ey Muhammed, de ki:

"Eğer rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa, rabbimin sözleri bitmeden denizler biter. Bir o kadar denizi yardım olarak katsak da. [29]

28- Sizin yaratılmanız da, tekrar diriltilmcnîz de bir tek kişinin ki gibidir. Şüphesiz Allah, herşeyi çok iyi işitendir, çok iyi görendir.
Ey insanlar, Allanın, sizin hepinizi yaratması ve ölümünüzden sonra sizi tekrar diriltmesi, herhangi bir kişiyi yaratması ve öldükten sonra diriltmesi gibi-di. ZiraAllahın dilediği hiçbir şey onun için imkansız değildir. O, birşeyin olmasını dilediğinde ona sadece "Ol" der o da hemen oluverir. Şüphesiz ki Allah, müşriklerin, Allah hakkındaki söylediklerini çok iyi işiten ve yaptıklarını çok iyi bilendir. [30]

29- Allahın, geceyi gündüze kattığını, gündüzü de geceye kattığım, güneşi ve ayı hizmetinize verdiğini ve her birinin belli bir zamana kadar hareket ettiğini ve Allanın, yaptıklarınızdan mutlaka haberdar olduğunu görmez misiniz?
Ey Muhammed, Allahm, geceyi gündüze katarak gecenin miktarını eksiltip gündüzün miktarını azalttığım, güneşi ve ayı hizmetinize tahsis ettiğini, bunlardan herbirinin kendileri için, takdir edilen süreye kadar hareket ettiklerini ve Allahın, bütün yaratıklarından haberdar olduğunu görmez misin?Âyet-i kerimede hitap her ne kadar peygamber efendimize yapılmış ise de onun şahsında bütün insanlığa hitaptır. [31]

30- Bu böyledir. Çünkü Allah haktır. Ondan başka yaivardikları batıldır. Ve AHah, çok yücedir, çok büyüktür.
Ey Muhammed, Allah bu zikredilenleri böyle yapmıştır. Zira o, gerçek ilahtır. Bunları yapmaya ancak onun gücü yetmektedir. Müşriklerin, Allahı bırakıp da ilah olarak taptıkları diğer şeyler ise batıldır, yok olmaya mahkumdur. Allah, bu anlatılanları böyle yapmıştır. Zira o, yücedir, büyüktür. Onun şanına yaraşan da budur. [32]

31- Allahın size bir kısım delillerini göstermesi İçin, denizde gemilerin onun rahmctiylc seyrettiğini görmez
misin? Şüphesiz bunlarda sabredenler v cşükredenler için nice ibretler vardır. [33]

32- Onları, dağlar gibi dalgalar kapladığı vakit, dini sadece Allaha tahsis ederek ona yalvarmaya başlarlar. Daha sonra Allah, kendilerini kurtarıp karaya çıkardığı zaman da içlerinden bir kısmı orta yolu tutar. Zaten bizim âyetlerimizi ancak sözünden dönen ve nankör olanlar inkar ederler.
Ey Muhammed, rabbinin, sizlere deli! ve ibretlerini göstermesi için tarafından bir lütuf olarak denizde gemilerin nasıl seyredip gittiğini görmez misin? Şüphesiz ki bunda, her sabreden ve şükreden için nice ibretler vardır. Zira ancak sabredenler ve şükredenler bunları hakkıyla düşünürler. Allahi bırakıp putlara tapanlar, denizde yolculuk yaparlarken dağlar gibi dalgalara yakalanınca artık Allahın dışında taptıklarını unutup samimiyetle Allaha yalvarırlar. Sadece Alla-hm gönderdiği dini kabul ederler. Allah onları boğulmaktan kurtarıp karaya ulaştırınca içlerinden bazıları orta yolu tutarlar. Bizim âyetlerimizi ancak sözlerinden dönen hainler ve çok nankör olanlar inkar ederler.
Âyet-i kerimede zikredilen "Orta yolu tutan" dan maksat, Mücahide göre "kâfir olan"dır. Zira kâfir olanlar itikadi hususlarda dilleriyle fazla konuşmazlar fakat inkarlarını içlerinde gizlerler.
ibn-i Zeyd'e göre ise burada "Orta yolu tutan" dan maksat, "Orta derece-; de amel yapan" demektir. Yani gördüğü felaketlerden ibret alıp iman etmiş ve normal olarak rabbine ibadet etmeye başlamış olan kimsedir. İbn-i Kesir bu görüşü tercih etmiştir. Taberi ise birinci görüşü tercih eder görünmektedir. [34]

33- Ey insanlar rabbinizden korkun. Ne babanın evladına ne de evladın babasına hiçbir yardımda bulunamayacağı günden sakının. Şüphesiz ki Allahın vaadi haktır. Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Hiçbir aldatan, Allahın affına güvendirerek sakın sizi aldatmasın.
Ey insanlar! Rabbinizin gazabından korkun. Babanın evlada evladın da babaya herhangi bir faydasının dokunamayacağı kıyamet gününde Allahın gazabına uğramaktan kaçının. Zira o gün emir Allahmdır. Onun izni olmadan hiçbir kimse başkasına şefaatçi olamayacaktır. Kıyametin gelmesi kesindir. Zira o, Allahın vaadidir. Allah, vaadinden asla dönmez. Sakın dünya hayatının süsü ve lezzeti sizi aldatıp da sizi kendisine celbetmesin, kıyamet günü için hazırlık yapmayı terkettirmesin. Herhangi bir aldatan, sizi, Allah hakkında

aldatarak savsaklamasın. Allahın sizi affedeceğine ümitlendirerek sizi günah işlemeye devam ettirmesin.
Abdullah b. Abbas, Mücahid, Dehhak ve Katade'ye göre burada"alda-tan"dan maksat, şeytandır. Ancak Kur'an-ı Kerim'in ifadesi geneldir bu sebeple burada insanı her aldatan bu ifadenin içine girmektedir. Bu aldatan şeytan da olabilir, nefis de, insan da, eşya da. [35]

34- Kıyametin ne zaman kopacağına dair bilgi ancak Allah katın dadı r. Yağmuru o indiri. Rahimlerde olanı o bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiçbir kimse nerede öleceğini de bilmez. Şüphesiz Allah, herşeyi çok iyi bilendir, herşeyden haberdardır.
Şüphesiz ki kıyametin ne zaman kopacağının bilgisi Allahın nezdindedir. Allahtan başka hiçbir kimse onun ne zaman kopacağını bilmez. Yağmuru gökten Allah indirir. Ondan başka hiçbir kimsenin onu yağdırmaya gücü yetmez. Dişi varlıkların rahimlerinde olan şeylerin mahiyetini ve geleceğini ancak o bilir. Hiçbir kimse yann ne yapacağını ve ne kazanacağını bilemez. Allah ise herşeyi bilir ve herşeyden haberdardır.
Âyet-i kerimede beş hususun, insanlar tarafından kesin o!arak bilinmesinin mümkün olmadığı zekrediliyor ve bunları ancak Allah tealanın bileceği beyan ediliyor.
Bu hususların, insanlar tarafından bilinemeyeceği meşhur Cibril hadisinde zikredilmiştir:
Ebu Hüreyre(r.a.) diyor ki:
"Bir gün Resulullah, insanların kendisini gördükleri bîr yerde (Bir topluluk yanında) bulunuyordu. Ona yürüyerek bir adam geldi ve şöyle dedi:
-(Ey Allanın Resulü) İman nedir?
-İman, Allaha, meleklerine, Allanın huzuruna çıkacağına ve peygamberlerine inanmam ve âhirette dirileceğine iman etmendir.
-(Ey Allanın Resulü) İslam nedir?
-İslam, Allaha kulluk etmen, hiçbirşeyi ona ortak koşmaman, namazı kılman, farz olan zekâtı vermen ve Ramazan orucunu tutmandir.
-(Ey Allanın Resulü) İhsan nedir?
-İhsan,, senin, Allahı görüyormuşçasına ona kulluk etmendir. Sen onu görmesen de o seni görmektedir.
-(Ey Allanın Resulü) Kıyamet ne zaman kopacaktır?

-O hususta kendisine soru sorulan kimse soruyu sorandan daha fazla bilgiye sahip değildir. Fakat ben sana onun alametlerini anlatayım!
Cariyenin efendisini doğurması, deve çobanlarının bina yükseltmede ya-nşmalan kıyametin alametlerindendir. Kıyametin ne zaman kopacağı, ancak Allanın bilmiş olduğu şu beş şeyden biridir: Kıyametin ne zaman kopacağına dair bilgi ancak Allah kalındadır. Yağmuru o indirir. Rahimlerde olanı o bilir, âyetini okudu. Sonra o adam ayrılıp gitti. Resulullah: "Onu bana getirin." buyurdu. İnsanlar onu Resulullaha getirmeye çalıştılar fakat kimseyi göremediler. Bunun üzerine Resulullah: "İşte o Cebraildir. İnsanlara dinlerini öğretmek için gelmişti." dedi. [36]